

ער

בְּאֵר הַגּוֹלָה

י שם בוקרא ושם
ב הר"ש דפוק
הפנים ל ברכות מ
מ"א לרצת רש"י
ורבנו פס דגדיל
הקדמים מ רבנו
יגד ב תרש"א בשם
הראב"ד לרצת יש
מפרשים

ו (כג) 'אין לברך אחר זיין שבעסעודה, דברכת המזון פוטרטו, *וכן פ'וטרט זיין (כד) שלפני המזון (כה) *ו'אפלו [לא] ה'יה לו זיין בתוך המזון (כו) (עצ'ן לקמן סוף סימן ע"ב). (כז) ו'לענן זיין של הבדלה שלפני המזון (עצ'ן לקמן סימן רצט סעיף ה): ז (כח) 'לאם אין לו זיין ו'שתיה מי'ם או שאר משקה, אין לברך עליהם, דחשיבי (כט) כבאים מחמת הסעודה, לפי שאין דרך לאכל בלא (ס) [ט] שתיה. ואף זיין לא ה'יה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב קובע ברכה לעצמו, אבל מי'ם או שאר משקים לא חשיבי (ל) ואינם טעונים ברכה: "ו'אפלו אם ה'יה צמא קדם סעודה, בינן שלא רצה לשתות אז בדי שלא זיקו לו (לא) המים, נמצא כי שתית המים בסבת הפת היא *ופת פוטרתם. (לב) ו'יש אומרים

פאר הייט

הַצְרִיכָהּ לִכְרוֹךְ. ע"ש: [מ] שְׁתִּיחָה. עבה ט. וצץ בְּשִׁי"ח נחלת־שבעה סימן לה. הַבִּיאוּ

דעתו על כל מה שיתבאר לו עוד, ט"ז, ע"ש: (ד) שתיה. משמע היין-שכר דאין

משנה ברורה

אין לנו להחמיר בזה רק לכתחלה: * וכן פוטרנו לנו שלפני המזון. אין זה
נהג ברור. עין ברמב"ן במלחמות פרק ערכי פסחים ובכ"ז דסוכות שם דבין
בכ"ז של קדוש ובין שאר ימי שלפני המזון צריך ברכה אחרונה, וכן דעת
ההוספות פסחים ק' עמוד ב' סוף דבור הפתחיל יד' י"ז. עין שם; ולפי זה
נראה שכוון לענין קדוש שלא לשנות רק במלא ללגיט, אחרת מציאתי שכן
נכתב בחי' אדם כלל מא עקיף ג; ואם שתה על הכוס, יבין בעת ברכת המזון
למטה היין ששטה מקום ויוצא בזה בדעיבר, וכדלקמן ביטמן רח סעיף יז.
ואכן לפי מה שזכרנו בפוסקים [עין בסימן קצ] דבמשאק יש דעות דמחבי'
אפילו בכזית וכל' שכן ברב רביעית, לכן הוכחן שחמדי יבין בברכת המזון
למטה היין של קדוש³²; * ונאפלו לא הנה לו וכו'. עין משנה ברורה לענין
שאר משאק ששטה לפני המזון ששטמנו לבקר ברכה אחרונה, בשם פמה
אחרונים, והוא דעת המגרידאברקם וביכ"ו יוסף והג"ר וי"א אדם ומגרידאברקם.
וצ"ח שאלה בזה צדד לספק כעלת חמדי והש"ח דשאר משאק שטה לינו לזה
מפני שזוכרים שהם גס"נ מעוררים תאות המאכל [חזן כמים, גם האליה
ברכה מקדים לאחרונים ה"ל], לא ראינו לחש לדבריהם, מאחר שגם בינו
גופא ששטם המזכר למטה קדוש הרא"ש אינו ברור, כמו ששטמנו מקדם,
וביותר לפי מה שזכרנו שמה בקנטוס אחרון של הגר"ז שכתב שרב
הפוסקים חולקין על הרא"ש בזה, ודין זה מציאתי בדשמת אדם כלל מא
ונגם בהגהת הגר"ח צאנזאר [שנדפס בשלחן ערוך בפרוס ויטאמדי] הקשה
על שיטת הרא"ש מתוספתא שהובאה ביטמן קעז במגרידאברקם סעיף קטן ה.
עין שם, והנחתנו לה דעות ודינא בהפוסקים החולקים על הרא"ש, וילדעתם
דין ביני ששטה לפני המזון צריך ברכה אחרונה, ועל כן די לנו ששטמנו
בין, עין ששטה לפני המזון צריך ברכה אחרונה, ומבאר המאכל, שלא
בשאר משאק, ונאפלו אם לא בכך עד לאחר ברכת המזון לבקר אחרת³³
[ח"א]. ומיהו, ביני ששטה שגור תאות המאכל, בודאי שטה לינו לענין זה,
לפיכך אם שותה יין ששטה קדם נטילה ימים לעובר מצאת המאכל אין צריך
ברכה אחרונה אף כששטה שער רביעית, דברכת המזון פוטרנו. וכתב החי'
אדם, דאפילו במים אם הוא צמא ברבה ואינו תאב לאכל מתמת הצמאון
ששותה מים לפני נטילה קרי ששטמנו לאכל אחרת, גס"נ אין צריך לבקר
ברכה אחרונה, דהוא שיש לסעודה. ודע, דכל זה שזכרנו למעלה דצריך
לבקר ברכה אחרונה על המשאק ששטה לפני המזון הוא נדבא כשאינו
שותה משאק בתוך המזון³⁴, אבל אם שותה גם בתוך המזון, נשאר המגן
אברהם בסעיף קטן יד בצדדי עיני אם צריך לבקר ברכה אחרונה³⁵, עין שם,
ועל כן נכתב שם דבכ"ז וכל' ששטה קדם הנטילה רח פחות מרביעית,
עין שם: * ופת פוטרנו. דע ברבנו יש חלוק: דאם הוא קובע סעודה

המקבץ, מאחר שאינו יודע אם יצא (251). ועין לקמן סימן קצ
במגן אברהם סעיף קטן ו' ובמשנה ברורה שם: ו' (כג) אין
לברך וכו' דברכת המזון פוטרתי. דרין דברים הבאים מחמת
הסעודה שנפטרין בברכת המזון [כמו שכתוב בסימן קעז], דהיינו
מחמת הסעודה הוא חשיב דבא לשירות המאכל²⁶¹, ואף דברכה
ואשונה קבוצה על היין, כגון בסעיף א, ברכה אחרונה לא:
(כד) שלפני המזון. דכיון שבאים לפתח המעשים להמשיך
האדם לתאות המאכל²⁷, הרי גם כן בדברים הבאים מחמת
הסעודה²⁸. ויפשוט דזה הנקא אם שותה סמוך למזון על-פל-פנים,
דהיינו קאמת לתא דסעודה, אבל בלאו הכי לא²⁹: (כה) ואפלו לא
וכו'. בך צריך לומר. ורוצה לומר, דאף דאז לא שניף לומר דהוא
שתיה אחת עם אלה שבתוך הסעודה, אפלו הכי פוטר, דהן
עצמן בכלל סעודה הן, וכו'. ולענין מים ושאר משיקין ששותה
קדם המזון ואינו שותה בתוך המזון, דעת הרבה אחרונים דצריך
לברך עליהם ברכה אחרונה. שאין ברכת המזון פוטרן. דמיניין
ששותה אותם קדם 'המוציא' אינם שזכים לסעודה כלל³⁰, לבר יין
שורף שנה ליון, דהוא מעורר תאנת המאכל. ועין באור הלכה:
(כו) ועין לקמן סוף סימן ער"ב. סעיף י'. לענין קדוש, דשם
מבאר דגם בו ברכת המזון פוטרת³¹. ועין באור הלכה מה
שכתבנו בזה: (כז) ולענין יין של הבדלה. רוצה לומר, דהם
אינם באים לצורך סעודה. ועין שם שכתבנו, דאם לא ברח קדם
הסעודה לא יברך עוד, (כט) ויפטרנו בברכת המזון. ולענין אם
פוטר ברכת המזון היין ששותה אחר גמר הסעודה, יש דעות
בפוסקים: (ל) יש אומרים דאין ברכת המזון פוטר בסתמא
וצריך לברך על היין מעין שלש, אם לא שכונ בהדיא בברכת-
המזון לפטר גם היין, דאז פטור בדיעבד, במקבאר בסימן רח
סעיף יז: (לא) ויש אומרים דאין צריך לברך ברכה אחרונה,
וברכת המזון פוטר בסתמא (לב) אף לכתחלה. מיהו, אין דין זה
מצוי בינינו, לפי המקבאר לקמן בסימן קעז דאין אנו מושכין ידינו
מן הפת עד ברכת המזון, אם-כן הרי הכל בתוך הסעודה וברכת-
המזון פוטר [מ"א]; ומיהו, באמת לכתחלה טוב יותר שיכנין בעת

(כט) ותכן שיכנן לפטר בברכת-המזון דאז פוטר, וכמו שפיתח בסימן דח: (ל) ב"ח והג"א, ועין בלחמיות פרק ערבי פסחים וברך [ופעניא] דברכה-אחרונה ד' בוסות], ועין בקמן גבורים: (לא) קמן-אברהם בשם הושע"א והוב רבנו יונה: (לב) הטעם, דאף-על-גב דלאחר השענה הוא ואין תמן שיען לשענה, מכל מקום עין דברין הנה ראוי לברך על תינו ברכת-המזון לסתלקה, אלא דלא קבעי אינשי סעודתא צלה, ברארין בפקדא, והכא כיון דבסעודה הוא, מזה דהוי קביעות לפת הוי נמי קביעות לין, וכבר ההגו-אברהם, דבשאר משיקין דלא שיק טעם זה, ממילא לכלי עלמא אין ברכת-המזון פוטר וצריך לברך גם ברכה אחרונה אחריו, ואכן לפי מסקנת המגן-אברהם, גם בשאר משקין אין צריך לברך ברכה אחרונה אף ששטה לאחר גמר השענה קדם ברכת-המזון, דלדין תשוב תהי תוה המזון: סימח, ב"ח, ב"ח והג"א, וכן שם מיהו: (לג) מסקנת המגן-אברהם בסעודת מ"ט: (לד) לבוש: עלמא ופרי-מגדים, עין שם מיהו: (לה) מסקנת המגן-אברהם בסעודת מ"ט: (לו) לבוש:

הלכות דברים הנוהגים בפעודה סימן קע

לכרף על (לג) המים שבפעודה: ויש מחמירין עוד לכרף עליהם (לד) בכל פעם. דסתמא נמלך הוא בכל פעם. סוהרצה להסתלק מן הספק, וישב (לה) קדם נטילה (לו) במקום סעודה (לז) *ויכרף (לה) על דעת לשנות בתוך (ט) [סעודה: הגה (לט) *והמנהג בסבא הראשונה: ח על זין שבתוך

ס. הראשון
הכחשבוה כלל ד
ותוהות מילוי פוק ד
מחלות
ע קרובות

באר היטב

דרך לשנותו תמיד לא חשיב כבאים מחמת הסעודה וצריך לכרף עליו, ואף מי שרגיל לשנותו תמיד, בטלה דעתו אצל כל אדם, מט"ם ורש"ל ור"ח וט"ז ועמ"א. והעשרת זקנים בסימן קעו כתב משום הנאון מהר"ד פייכש לתן היין שרף על השלחן בשעת המוציא ואז ברפת המוציא פוטר, ואם לא עשה כן יטבל מצט פת בתוכו, ע"ט. וימיהו בשבת אין צריך לכל זה, דמקוה נפשו אם קדש על היין נסטר בזה כמ"ס ס"ב, ואם קדש על השכר נסטר בברפת שהכל, קדש על היין נסטר בזה כמ"ס ס"ב, ואם קדש על השכר נסטר בברפת שהכל, ומה"מ צ"ע אם שקה רביעית אם צריך ברכה אחרונה, ע"כ ישמה פחות מרביעית לפני הסעודה ובה נסתלק מן הספק, וכ"כ בכנהג האר"י ור"ל, או ויתן לאחר שאינו אוכל לכרף ויתבאר לפטור. ואם שקה רביעית, כגון בסעודות גדולות ששותין לפני המזון, יש להקדש שלא יצא קדם הסעודה דהיינו הפסק ואז פוטר מברכה אחרונה, דברכת המזון פוטר הכל. וצ"ע מ"א וט"ז ובר"א אהרן. מה שנהגין בסעודות גדולות שלאחר שמברכין בה"מ על כוס של זין מביאין עוד משקה שקורין קאנ"י כדי לישב דעתו

שערי תשובה

בידאפרים, ע"ש: [ט] סעודה. וצ"ח בבר"י שהשי"ט הביא נסחא מטעית וכן בידאפרים מספר נגיד ומצנה, והוא ז"ל הביא נסחא האמיתית מכ"י בהרש"י בנו של מהר"ח וזללה: בשער המצות פנשה עקב כותב שם בשם האר"י וז"ל שלשה פחות מרביעית ויכרף בתחלה ולא בסוף, ומהר"ח כתב שפעם אחת שקה רביעית והכיר האר"י וז"ל במצחו שלא ברח ברכה האחרונה, עכ"ל. ומה"מ מבאר מהמג"א דבר"מ אינו פוטר שנות רביעית, ושאני מן שלשה המזון, ע"ש:

משנה בוררה

ברכה לפניהם, אבל מברכה אחרונה לכלי עלמא נסטרין בברפת-המזון: (לג) הפנים. והוא הדין לשאר (לס) כל המשתקין. ואף על-גב דזין חשיבין לה בא מחמת הסעודה [ברך משום חשיבותו צריך ברכה, וכנ"ל], זין שאני דסעיד לבא טפי, וגם דבא להמשיך תאנת האכילה, מה שאין כן שאני משקין: (לד) בכל פעם, דסתמא וכו'. ואף לדעה זו, דוקא במים אמרינן דמסתמא נמלך הוא, שאין אדם שותה מים אלא לצמאו, אבל בשכר ומידרבש וכיוצא בזה לא חשיב בסתמא נמלך, ובברכה אחת סגי לכלי עלמא, אף לאקרי"ץ ודומיהו, שאין שותין כי אם לצמאו, דינם כמו מים לדעה זו [מ"א]: (לה) קדם נטילה. דלאחר נטילה אין לו להפסיק בשתות משקין של רשות. והבדלה דסעיד ד שאני, משום (לו) דאסור לאכל קדם הבדלה: (לז) במקום סעודה. ולא (לז) וישנה מקומו, דבשנוי מקום צריך לכרף שנית בששונה אחר-כך, וכמבאר בסימן קעח, ואם-כן לא תהן כלום: (לז) ויכרף

באר הגולה

על-כל-פנים על הפת, מברך עליו 'המוציא' והמשקה הוא טפל להפת, ואם הוא אוכל רק מצט פת כדי שלא יזיק לו המשקין אלא יקרא בברך, אזי אורבא, המשקין עקר והפת טפל, ומה"מ ראי להפטר לגמרי בברפת המשקין, אלא משום שאוכל לפת תחלה קדם להעקר, וצ"ל כן מברך על הפת הספל 'שהכל', וקרא בברכה על הפת ועל המשקין וכן הוא בפת המגן-אברהם בסעיד-קטן יב לבא"ה, וכן מתבאר בשלחן-ערוך הגר"ז, ודלא כמחמירי-השקל. והנה האגרי-מערור תלה לה דברי המגן-אברהם נח בדבריו שפסקין קעו סעיד-קטן א, ולעניות דעתי זה אינו, דפה הוא טפל גמור, שהפת אינו רק תועלת להמים שלא יתייבשו, מה שאין כן הים, נהי דאינו עקר שיהיה יכול לפטר המאכלים, על-כ"ל-פנים טפל לא תני להפסיד בברכה הראויה ולברך 'שהכל', ולפיכך לא מסתפק בזה המגן-אברהם שם בזה, עין שם: * ויכרף על דעת לשנות וכו'. ודוקא אם הוא שתנה על-כל-פנים מהמים ששותה, אבל אם אינו מתנהג כלל אין כנאי לכרף עליהם. עין בסימן דר סעיד ז ובהם שכתבנו שם: * והמנהג וכו'. ואם יש לו זין, טוב שיפטר אותם על-ידי שיקרף על זין בתוך הסעודה, שפוטרי כל המשקין [אר"י]:

וכו'. וכתבו האחרונים, דיהיה לשנות פחות מרביעית, דאם ישמה רביעית לא יועיל כלום בתחתו, (לס) דוקא בספק ברכה אחרונה על המשקין האלו, דאפשר דאין ברכת-המזון פוטרהו, דאין שוכים לסעודה מבין ששתה קדם נטילה. (לט) אכן אם יש לו כוס שרף עליו ברכת-המזון אין צריך להקדש בזה, דברכת 'בורא נפשות רבות' שיקרף על הכוס יפטר גם את המשקין ששתה קדם נטילה נידים: (לח) על דעת וכו'. או שובקש (מ) לאחר שאינו אוכל שיקרף על המשקה ויתבאר לפטור: (לט) והמנהג בסבא הראשונה. והשעם גדלעיל: לפי שאין אכילה בלא שתייה⁴⁰, והיו כדברים הבאים מחמת הסעודה⁴¹. ולענין זין-שרף, (מ) יש אחרונים שכתבו דצריך ברכה בתוך הסעודה, משום שאין שותין אותו מחמת צמאון האכילה בשאר משקין, אבל המגן-אברהם כתב (מז) דבתוך הסעודה אין צריך ברכה, משום דאז בא לעורר תאנת המאכל וחסדי גם זה מחמת הסעודה⁴². והוא הדין בפרות הבאים להמשיך תאנת האכילה, (מג) כגון לימני"ש מלוחים⁴³ או זית מליים או אונגערקעס מלוחים⁴⁴ וכיוצא בזה, ולא דמי לשאר פרות שבתוך הסעודה שצריך ברכה⁴⁵, וכן העמיקו (מז) איזה אחרונים בדעתו. ובקאמח היה ראוי להגב בזה בפעם המספר לענין שאר משקין ויכרף על מצט מהיז-שרף קדם נטילה על דעת לפטר מה ששתה בתוך הסעודה [מפני (מה) שיש דעות בזה, אלא שהעולם

שער הציור

(לח) מגן-אברהם דסעיד-קטן יג ומאמר-מדיני ונהר-שלום ומגן-גבורים, ודלא כט"ז: (לו) מאמר-מדיני: (לז) מגן-אברהם: (לח) עין מגן-אברהם דחלוא בשתי תרעות האלו, דלדעה ראשונה דאין צריך לכרף על המשקין שבתוך הסעודה, אם-כן בברכה ראשונה שמתקין לפני הסעודה אינו בא לפטר המשקין שבתוך הסעודה [דכלא הכי פטור מלכרף עליהן], אם-כן ממילא אין שוכים כלל להסעודה וצריך ברכה אחרונה עליהן: (לט) מסוף דברי המגן-אברהם בסעיד-קטן יד. ודבריו בסעיד-קטן ט שצרכין בזה מאד להשען במגן-אברהם ובמחמירי-השקל, ואולי יש סעודת-סופר בדבריו: (מ) מגן-אברהם בשם ר"ב מיני: (מא) ור"ל ומ"מ ולחם-חמדות וכו' וכו' בסעיד-קטן י ואלוהי ובה בסוף סימן קעו: (מב) והנה המגן-אברהם חלק בזה גופא, דאם רוצה לשנות הי"ש בתחלת אכילתו דהינו לאחר ברכת 'המוציא', צריך ברכה, משום דאז אינו בא לעורר תאנת המאכל כל-כך, וכלא הכי רגיל לשנות בכל יום בבקר לחזק חלב, אבל בנשמת-אדם כתב דזה תלי בטבע האדם, וכן בט"ז סוף סימן קעו משמע גם-כן דאף בתחלת האכילה בא לעורר תאנת המאכל, וכן סתם בתי"א-אדם דאף בתחלה אין לכרף: (מג) תי"א-אדם. ולכאורה פשוט דהוא הדין נח מלוח דהוא בא לעורר תאנת האכילה, כפי מה שהובא בבר"א: (מז) הגר"ז בסידורו ותי"א-אדם [ומגן-גבורים גם-כן העמיק דברי המגן-אברהם להלכה וחלק בין בתוך הסעודה לבתחלת הסעודה, אך כבר כתבנו דזה תלי לפי טבע האדם: (מח) דאלי האחרונים שהעמיקו לעיל, ור"ל וכו' וסעיד-קטן, פלוה לא סבירא להו האי סבא דמפני שהוא בא לעורר תאנת האכילה לא יצרך ברכה, דקאמח הראיה שכתב המגן-אברהם מהסוד כבר דהו האחרונים דהוא רק לענין לפטר מה ששתה קדם המזון מברכה אחרונה. דנחשב כבא בתוך הסעודה. אבל אין ראיה דחשיב זה כבא מחמת הסעודה, דאלי תרי כמו פירות, וגם הראיה מרש"י אין ראיה כל-כך [וואין כן מקום להאריך], ולא נשאר לו אלא המרדכי וחוספא, ולעמית זה נמצא תר"א שהביאו המגן-אברהם, וכן מצאתי בחדושי הרשב"א בדרף מא, ריש סיניא דהביאו תאנים וענבים, שכתב בפרוש לרי"א דענת תר"א, עין שם, ותמצא דהוא ספקא דרי"א, ואף שפסק ברכות להקל, ובסתמא דהו טעם המנהג, מכל מקום הרוצה להסתלק מן הספק יעשה פעם המספר לענין משקין, או שיטל מצט צוקע"ר⁴⁶ ויפטר בברכתו. ולא העמיקו העצות שכתב בבאר היטב, ששקטין עליהם פמה אחרונים [נדלמן על השלחן ויהא ודעה עליהם אינו מועיל, כמו בפרות לקמן בסוף סימן קעו במגן-אברהם, ולטבל פת ביי"ש אינו מועיל רק לאותה חתיכה, אם לא שיטבל בתחלה ובסוף, כמו בפרות בקע"ז]:

תרגום: 1 תמיד (ששקה מידבש). 2 קפה. 3 'רש' (שרף מתוך) המטות את המשקה. 4 לימודים בבושים. 5 מלפפנים בבושים. 6 סבא.

הלכות דברים הנזכרים בפסעודה סימן קעד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לג]

והוא הדין לשער כל הפשקין⁽³⁷⁾.

(37) ומי שרית פירות או בישולם, כתב בביה"ל לקמן (סי' רב ס"א ד"ה בתוך) שצריך לברך עליהם בתוך הסעודה, משום שנוגים כפרי ולא כמשקה. [ולפי זה 'נקטר' המובא בתחילת הסעודה, שאינו בא להרוות אלא לתענוג בלבד, אין דינו כמשקה אלא כקינוח וצריך לברך עליו בסעודה. אולם במקום שרגילים לשתות משקה זה לצמא או בתוך הסעודה, דינו כשאר משקים ואין צריך לברך עליו (שערי הברכה פ"ח סכ"ג)].

ומיני מתיקה קפואים, כמו גלידה וכדו', כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה הגהות לס' קעד) שאינם נפטרים בסעודה מברכה ראשונה, אף לדעת האומרים שדינם כמשקה לענין ברכה אחרונה, כיון שבאים לקינוח ולא לחיות. וכן דעת הגר"ז אויערבך (ותן ברכה ח"א עמ' פו, ובקונטרס התשובות) לענין קרחון. אמנם בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה יב) כתב שקרחון נחשב כמשקה ואין מברכים עליו בסעודה, ומ"מ גלידה העשויה מבלילה של ביצים וכדו' או גלידה שיש בה חלב, וכן ג'ל העשוי לקינוח, נחשבים כמאכל, ומברכים עליהם ברכה ראשונה בשעת הסעודה.

[משנ"ב ס"ק לו]

ולא ישנה מקומו, דכשנני מקום צריך לברך שנית לפשוקה אחר קו', וכתבאר בסימן קעד, ואם כן לא תקן כלום⁽³⁸⁾.

(38) ואם רוצה לשנות את מקומו מחדר לחדר, כתב בביה"ל לקמן (סי' קעז ס"א ד"ה בבית) שנכון לחוש לכתחילה שלא לעשות כן בעת שאוכל דברים שאינם טעונים ברכה במקומם, אם לא שהיתה דעתו לזה בשעת הברכה. אמנם הנהגה להקל בזה אין למחות בידו משום שיש לו על מי לסמוך. ועל כל פנים בדיעבד אין להצריך ברכה באופן זה, שספק ברכות להקל. ואם יוכל לראות את מקומו הראשון, יש להקל אף לכתחילה. וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם ס"ק נ.

[משנ"ב ס"ק לז]

דיקנס בספק ברכה אחרונה על הפשקין האלו⁽³⁹⁾.

(39) ובביה"ל לעיל (סי' ד"ה וכן פותרת) כתב, שיש להזהר שלא לשתות קודם הסעודה אלא פחות מכוית, שיש לחוש לדעת הסוברים שיש לברך ברכה אחרונה על שתיית משקים בשיעור כזית. וכן כתב בקצושי"ע (סי' מג ס"ב) לענין י"ש [שמבאר במשנ"ב להלן (ס"ק ט)] שישתה ממנו מעט קודם הסעודה, שיש לשתות קודם הסעודה פחות מכוית, כדי שלא להיכנס לספק חיוב ברכה אחרונה.

[משנ"ב ס"ק לט]

לפי שאין אכילה בלא שתייה⁽⁴⁰⁾ והני דברים הבאים מחמת הסעודה⁽⁴¹⁾ וכו', משום דאז בא לעזור מאכל וקשיב גם זה מחמת הסעודה⁽⁴²⁾ וכו', שפתוח הסעודה שצריך ברכה⁽⁴³⁾.

(40) והוא הדין בששתה משקה בתוך הסעודה ולאחר מכן אבל משהו כדי למתק את השתייה, כתב לקמן (סי' רב ס"ק ד) שאין צריך לברך עליו, משום שברכת הפת פותרת, שהרי המשקה טפל לפת והוא טפל למשקה.

(41) ולענין שתייה עם פת הבאה בכיסנין, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (א"ח סי' פו) שאין אומרים שהפת הבאה בכיסנין פותרת את המשקה מברכה [וראה שו"ת מעט מים (סי' כה אות כא) שחשש שפותרת]. מפני שלבגי אכילת עראי לא אומרים שאין אכילה בלא שתייה.

(42) ואף אם שותים י"ש בתור לחיים, דעת הגר"ש אלישיב (ותן ברכה עמ' צד) והגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ז עמ' ל) שאין לברך עליו, והואיל וסוף סוף מעורר את התיאבון, והרי הוא בדברים הבאים מחמת הסעודה. וראה שעה"צ ס"ק מב.

(43) ומנע פירות שרגילים להביא בחתנות וכדו' בתחילת הסעודה, דעת הגר"ז אויערבך (ותן ברכה פ"ה) שאין פירות אלו נחשבים כבאים מחמת הסעודה, כיון שאינם ממשיכים את תאוות האכילה. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' כא) שיש לברך על הפירות שבתחילת הסעודה, כיון שאין דעת בני אדם להמשיך בזה את תאוות המאכל, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה טו). מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קסח) שאין לברך עליהם כיון שהם מעוררים התאבון לסעודה, וכן צידד בתשובות והנהגות (ח"א סי' קעו וח"ג סי' טט) שאין לברך על מאכלים אלו כשהם נאכלים בסעודה שהרגילות לאוכלם בה, מפני שרגילות זו מחשיבה אותם כחלק מהסעודה, אלא שהוסיף שיש להחמיר לכתחילה לברך עליהם קודם הסעודה, כיון שיש לחוש שמא נחשבים הם כחלק מהסעודה.

[ביה"ל ד"ה ויברך]

אבל אם אינו מתנהג כלל אין פדאי לברך עליהם⁽⁴⁴⁾.

(44) ולכן טוב לשתות קודם הסעודה שאר משקים, וכמו שכתב במשנ"ב לקמן (סי' רד ס"ק מב) שעל שתיית שאר משקים יש לברך ברכה ראשונה אף אם אינו שותה אותם לצמא. ולענין מי סודה, ראה מה שכתבנו שם.

המשך מעמוד קודם

הוא צריך לברך על שתייתו.

וכן אדם שצמא שלא מחמת הסעודה אלא מחמת שעוסק בדבר צדדי תוך כדי הסעודה, כגון שרוקד בסעודת חתונה וכדו', דעת הגר"פ שיינברג (חזקת הברכה כירור הלכה סי' כו) שאף על פי כן לא יברך, שסוף סוף הרי הוא צמא גם מחמת האכילה שאכל, ונחשבת השתייה כדברים הבאים מחמת הסעודה.

נמצא שבאים מחמת אכילה. ולפיכך כשבאים בתוך הסעודה אפילו על ידי סיבה רחוקה הרי הם טפלים לסעודה, וברכת הפת שהיא עיקר הסעודה פותרתם.

ואף בזמנינו שאין רגילות להיזהר שלא לשתות אליבא דקנא. ונמצא שאם היה צמא קודם הסעודה אין הוא שותה מחמת הסעודה אלא לצמא, דעת הגר"ש אלישיב (חזקת הברכה תחילת פ"ח) ש"מ"מ אין

הלכות דברים הנוהגים בפעולה סימן קער קעה

ביאורים ומוספים

סימן קעה

דיני ברפת 'הטוב והמטיב' על היין

[משנ"ב ס"ק א]

ואתרו-קף הביאנו לו עוד זין, אפילו הוא ממין אחר, אפילו הכי נפטר בברכה ראשונה, וזמן לעיל בסימן קעד סעיף ה'.

(1) ושם כתב השו"ע, שכל מה ששותה אדם בתוך הסעודה די לו בברכה אחת, אלא אם כן לא היתה דעתו בשעת הברכה לשתות אלא אותה הכוס ונמלך לשתות כוס נוספת וראה מה שכתב עוד שם.

[משנ"ב ס"ק ב]

ומכרף איתא פ"ש ומלכות⁽²⁾.

(2) ומי שחושש שחטר לו אחד מן התנאים המפורטים בהמשך הסימן הנצרכים כדי להתחייב בברכה זו, כתב הכף החיים (ס"ק יא) שיביא בתחילת הסעודה את כל היינות שרוצה לשתות ויניחם על השולחן, ויברך 'בורא פרי הגפן' על היין הטוב, ואז ממילא שוב אינו יכול לברך 'הטוב והמטיב' על היין הגרוע ממנו.

[משנ"ב ס"ק לט]

אם רגיל בענין זה, הוא בקלל טפל להאכל⁽⁴⁵⁾ וכו', על מעט צוקע"ר לפטר את הקאנ"ע⁽⁴⁶⁾.

(45) והטעם שצריך שיהיה רגיל בכך, ראה לקמן (סי' ריב ס"ק ד) שאין העיקר פוטר את הטפל אלא כשרגיל לאוכלו עם העיקר, או שהיתה דעתו עליו בשעה שבירך על העיקר. ובדברי השע"צ (ס"ק מו) לגבי השוטה יר"ש לאחר דגים, ביאר הגר"פ שיינברג (חרושי בתרא) שצריך שיהיה רגיל בכך כיון שעל ידי כך דעתו לזה ונעשה טפל.

(46) ואף על פי שכתב בבית הל' לעיל (סי' ד"ה יין) שהסוכר טפל לקפה ואין צריך לברך עליו, ביאר הגרש"ז אויערבך (צהר תשי"ס עמ' רטו) שכונת המשנ"ב היא שיאכל את הסוכר בפני עצמו, ולא כשהוא בא יחד עם הקפה, ובאופן זה טעון ברכה [וראה שש"כ פ"מ הע' רלא במה שכתב הגרש"ז אויערבך לבאר באופן אחר].

[משנ"ב ס"ק מב]

שמה לא יזכרו להפסיק מלאכל ויבוא לידי ספנה⁽⁴⁷⁾.

(47) ומטעם זה, דעת הגרש"ז אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא סי' קע ס"ק א) שאין לשוהח עם אדם באמצע אכילתו, לפי שגורם לו לענות ולהסתכן.

הלכות דברים הנוהגים בפעורה סימן קער קעה

עז באור הגולה

המזון של אחד ואחד מקרב לעצמו (מ) אפלו הסבו יחד: הגה דלא יכולין (מא) לענות אמן (טור)
(מב) משום דחישין שפא דקידים קנה לושט: הגה (מג) ויש אומרים דאם אמר להם 'סברי רבתי', וישמעו ויכנינו
לברכה ולא יאכלו אז יצטוו אמן. (מד) אחד מקרב (י) לבלם, *וכן נוהגין (והגה מ"י פ"ז מהלכות ברכות וטורכ"י ס"פ כיצד
מברכין וטור בשם ר"ש). (מה) ויאמר 'סברי רבתי', רוצה לומר, סוברים אתם לצאת בברכה זו, ולא יאמר 'ברשות
רבתי', וכן (מו) כל מקום שמברכין על הנין משום ברכת הנין שבתורה הסעודה (מז) אין אומרים 'ברשות' אלא
'סברי' משום שנתבאר (בית יוסף סימן קפ"ז בשם שבליהלפט):

קעה דיני ברכת 'הטוב והמטיב' על הנין, ובו ו' סעיפים:

א הביאו להם (א) וכן אחר אינו מקרב 'בורא פרי הענף', אבל מקרב עליו (ב) 'הטוב (ב) [הטוב]': הגה א ברכות נ"ט

שערי חשוכה

[א] והטוב. עכ"ט. ובר"י כתב דברים פליגי על פירוש"ל, עין בטור סימן זעג
ובמאמר חזק להשפיע שכתב שכול לברך הטוב והמטיב. וכתב הבר"י בענין שכלי-
פסח אחר מוס קדוש ראש השנה: ודע ותפסקו אם לשלח אחר הנין משבח שלא לזכר בספק
ל'l'
בין ברכה לשניה, מ"א, עין ס"י קסז סעיף ו:

(ב) והמטיב. כתב פירוש"ל: י"א שאין מברכין הטוב והמטיב בליל פסח שלא להקשות בכוונות, עכ"ל. וכתב המ"א: ונ"ל שלא ישתה מ' מינין, אבל אם הביאו לו

באר היטב

של אדם ממאכליו, אין לברך על אותה הקאנו"י, השוכה בנתונתו כלל א
סי' א"ב"ג, ע"ש. כתב בש"ג: האנוס"י שאוכלים אחר הסעודה למתק
השתיה הוי כמו צנן וזית וברכת הנין פוטרתה, עכ"ל. וכתב המ"א: ונ"ל
דבשאר משקין תוף הסעודה ברכת הלחם פוטרת, והמשקה טפל ללחם והאנוס"י לפי שכן: (י) לבלם. וצריכים שיטעם כל אחד תכף מהכוס שלא להפסיק
בין ברכה לשניה, מ"א, עין ס"י קסז סעיף ו:

באר הגולה

* וכן נוהגין. ומשום מפרש"ל דהדור מצוה לית בנה נהנו אף
דבשלמא היכא שאמר מוציא את חברו לש בנה משום הדרת מלך, משום
דלדעה ראשונה אסור לעשות כן, והוא דעת רב הפוסקים ויהם רבנו אלחנן
ורבנו יונה ורא"ש ופרד"ק והנהגות ממוני, כמבאר בבית יוסף, וגם הר"א
סובר כן, ויש אומרים הוא דעת רש"י לחזק, אלא שנהגו כן, אף דמקצת
בשביל לקט יראה דעת רב האי גאון ועוד כמה ראשונים דסבירא להו
כרש"י, ועל כן יש מקום להמנהג ואין למחות בו, מכל מקום הדין כמו
שכתבנו דהדור לא שנה בזה:

משנה ברורה

נהגו להקל, ויש להם על מה לסמוך. וכל זה בתוך הסעודה, אבל
אם שותה את היין שנה אחר סעודתו, דאז בודאי נדעתו רק לעפל
המזון, לכלי עלמא צריך ברכה [אחרונים]; מכל מקום נראה לי
דאם אכל מאכל שמן ולקח (מו) מעט יין שנה להפגי השמנונית
שכפיו, אם רגיל בענין זה, (מו) הוא בכלל טפל להאכל⁴⁶, ועל כן
אף אם הוא אחר גמר סעודתו אין צריך לברך. כתב החי"א דם.
דאם שותה אחר גמר סעודתו קאפ"ע, הוא רק כדי לעפל המזון
ולא דמי לשאר משקין, ועל כן צריך לברך ברכה ראשונה; ואינו

מברך, ונכון שיברך מתחלה על מעט צוקע"ר לפטור את הקאנו"י⁴⁶. וכל זה שיהי רק לענין חל, (מח) אבל בשבת ויום טוב (מט) בשחרית
אין שיהי כל זה, דהרי בודאי כבר קדש על הכוס, וממה נפשך אם קדש על הנין ולא פוטר כל המשקין ונבאפן המבאר לעיל בסעיף קטן
ג. ואם קדש על השכר וכיצא בזה, הלא מקרב 'שהכל' וממילא נפטר גם זה: ח (מ) אפלו הסבו יחד. רוצה לומר: ולא כמו
דאמרין בעלמא [קס"ז סעיף יא] דאם הסבו יחד אחד מוציא כלם, וצריך טפי משום "ברכ"עם הדרת מלך", אבל בברכה שבתוך
הסעודה לא יעשו כן: (מא) לענות אמן. ואף דקיימא לן בכל מקום דשומע כעונה, וצנית אמן אינו מעכב כלל לענין לצאת בהברכה,
חישין שפא יענו אמן ויסתפן [רא"ש וטור]: (מב) משום דחישין וכו'. הנינו משום דעוסקין או באכילה ואין בית הבליעה פנוי.
ומבאר בפוסקים, דלדעה זו (ג) אף אם יניחו מלאכל ויכינו עצמם לשמע הברכה ולענות אמן גם כן לא מהני, דמכל מקום חישין שפא
לא יתירו להפסיק מלאכל ויבוא לידי ספק⁴⁷ [פרישה]: (מג) ויש אומרים וכו'. דהם סבירא להו השעם דאין אחד יכול להוציא חברו
בברכה הנין שבתוך הסעודה, משום דטורדים הם לאכל ולא יתנו לב לכוין לשמע ולצאת, ולכן אם אמר מקדם שברך: 'סברי מורי',
ומניחים כלן לאכל ויבנו לבם להברכה, שפיר דמי, וגם משום ספק סבירא להו דאין כאן פירוש שפסקו מלאכל: (מד) אחד מקרב
לכלם. וצריכין שיטעמו כלם תכף מהכוס ולא יפסיקו בין ברכה להשתיה [מ"א]: (מה) ויאמר 'סברי רבתי'. רוצה לומר: בברכה
שבתוך הסעודה כשאמר מקרב ומוציא כלם, לא יאמר 'ברשות רבתי' [דלשון זה אינו אלא גטילת רשות לברך], אלא 'סברי רבתי',
דהינו שיפסקו מלאכל ויתנו לב לשמע הברכה ולצאת. פנ"ל: (מו) כל מקום וכו'. רוצה לומר, כשאמר מוציא חברו, כמו קדוש
והבדלה וקנאי גזא. ובחפזה וברית מילה (נא) שאין נוהגין לומר 'סברי' כלל, הוא (נב) משום דרך במקום שצריך גטילת רשות אומרים
על הנין 'סברי' במקום רשות, אבל בחפזה ומילה (נג) שאין נוטלין רשות (נד) אין לומר 'סברי' כלל: (מז) אין אומרים 'ברשות'.
פרוש, אף דהנה ראוי לומר יותר 'ברשות' שהוא גטילת רשות מהמסבין שחפצים בו שיוציא אותם בברכתו, אלא משום ברכת הנין
שבתוך הסעודה דמקרב לומר 'סברי' כדי שיפסיקו מלאכל, (נח) נהנו לומר לשון זה בכל מקום שמברכין להוציא אחרים:

א (א) וכן אחר. רוצה לומר, שמתחלה ברוך על הנין שבתוך המזון, ואח"כ הביאו לו עוד הנין, אפלו הוא ממין אחר, אפלו הכי נפטר בברכה
ראשונה. ועין לעיל בסימן קעד סעיף ה': (ב) 'הטוב והמטיב'. ומברך אותה בשם ומלכות⁴⁸, והוא הודעה על רבוי הנין שצדפמן לו [ונועד

שער הציון

(מו) ואפשר דמה שרגילין לקח מעט מ"ש אחר שאוכלין דגים או דג מלוח הוא גם כן בכלל טפל אם הוא רגיל בכוין ופטר לכולי עלמא: (מז) עין לקמן בסימן
ריב: (מח) כגון אברתם: (מט) דבליה לא יכול לקדש על הפה: (נ) ולענין דיעבר, מסתימת השלחן צריך משמע דאינו מעכב, וכן תרומים וכל הפוסקים
סתמו בזה; אכן בתוספות בכתוב מ"ג, דבור המתחיל האיל, משמע שם בדברי ר' אלחנן דלעובא הוא, וכן משמע בחידושי הר"א להר"ף: (נא) כגון אברתם:
(נב) כגון אברתם, ופרש דבריו נראה דהנינו משום דהתם הפל' בריית ובעל התהנה מקבדים אותו: (נג) ואפשר דמהאי שפא אין אומרים 'סברי' על כוס ברכת
המזון, דרשות אין צריך לטל פירוש שפסקו מלאכל, וכן אין לומר עתה גם 'סברי'; ואף דהלכות הוציא לומר, עין שם, האלה נכה כתב
שאין נוהגין כן. ומכל מקום טוב שהמברך על הכוס יתקין מלברך עד שיגמרו הכל "ורא את ה'" וגו' שוהגין לומר, עין באלה נכה: (נד) אף דהאלה נכה
הקשח עליו מידרי השבלי' לקט, המענין שם דאז דלפי טעם הרמ"א שהעתיק תחלת דברי השבלי' לקט בשם רב האי גאון, דברי המנהג אברהם וכ"ל'ים הם, וסוף
דברי השבלי' לקט שהביא האלה נכה על כרחך שיטה אחת היא, עין שם: (נה) עין בי"ח ושבלי' לקט בשם כמה ראשונים עוד טעמים להמנהג:

תרגום: 1 קפה. 2 מין צמח הנקרא 'שכח'. 3 סבר.

